Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

6 noiembrie 2012*

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru — Politica socială — Egalitate de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă — Directiva 2000/78/CE — Articolul 2 și articolul 6 alineatul (1) — Regim național care impune încetarea activității profesionale a judecătorilor, a procurorilor și a notarilor care au împlinit vârsta de 62 de ani — Obiective legitime care justifică o diferență de tratament în raport cu lucrătorii cu vârsta mai mică de 62 de ani — Caracter proporțional al duratei perioadei tranzitorii”

În cauza C-286/12,

având ca obiect o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată în temeiul articolului 258 TFUE, introdusă la 7 iunie 2012,

Comisia Europeană, reprezentată de J. Enegren și de K. Talabér-Ritz, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

reclamantă,

împotriva

Ungariei, reprezentată de M. Z. Fehér, în calitate de agent,

pârâtă,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul A. Tizzano (raportor), președinte de cameră, domnii A. Borg Barthet, M. Ilešič, E. Levits și J.-J. Kasel, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: doamna A. Impellizzeri, administrator,

având în vedere Ordonanța președintelui Curții din 13 iulie 2012 prin care s-a dispus judecarea cauzei potrivit procedurii accelerate prevăzute la articolul 23a din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene și la articolul 133 din Regulamentul de procedură al Curții,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 1 octombrie 2012,

după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: maghiara.

Hotărâre

1 Prin cererea introductivă, Comisia Europeană solicită Curții să constate că, prin adoptarea unui regim național care impune încetarea activității profesionale a judecătorilor, a procurorilor și a notarilor care au împlinit vârsta de 62 de ani, ce determină o diferență de tratament pe motive de vârstă care nu este justificată de obiective legitime și care, în orice caz, nu are un caracter necesar și corespunzător în raport cu obiectivele urmărite, Ungaria nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 2 și al articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (JO L 303, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 7).

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

2 Articolul 1 din Directiva 2000/78 prevede:

„Prezenta directivă are ca obiectiv stabilirea unui cadru general de combatere a discriminării pe motive de apartenență religioasă sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală, în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă, în vederea punerii în aplicare, în statele membre, a principiului egalității de tratament.”

3 Articolul 2 alineatele (1) și (2) din această directivă prevede:

„(1) În sensul prezentei directive, prin principiul egalității de tratament se înțelege absența oricărei discriminări directe sau indirecte, bazate pe unul din motivele menționate la articolul 1.

(2) În sensul alineatului (1):

(a) o discriminare directă se produce atunci când o persoană este tratată într-un mod mai puțin favorabil decât este, a fost sau va fi tratată într-o situație asemănătoare o altă persoană, pe baza unuia dintre motivele menționate la articolul 1;

(b) o discriminare indirectă se produce atunci când o dispoziție, un criteriu sau o practică aparent neutră poate avea drept consecință un dezavantaj special pentru persoane de o anumită religie sau cu anumite convingeri, cu un anumit handicap, de o anumită vârstă sau de o anumită orientare sexuală, în raport cu altă persoană, cu excepția cazului în care:

(i) această dispoziție, acest criteriu sau această practică este obiectiv justificată de un obiectiv legitim, iar mijloacele de realizare a acestui obiectiv nu sunt adecvate și necesare [a se citi «sunt adecvate și necesare»] sau

[...]”

4 Articolul 6 alineatul (1) din directiva menționată are următorul cuprins:

„Fără a aduce atingere dispozițiilor articolului 2 alineatul (2), statele membre pot prevedea că un tratament diferențiat pe motive de vârstă nu constituie o discriminare atunci când este justificat în mod obiectiv și rezonabil, în cadrul dreptului național, de un obiectiv legitim, în special de obiective legitime de politică a ocupării forței de muncă, a pieței muncii și a formării profesionale, iar mijloacele de realizare a acestui obiectiv sunt corespunzătoare și necesare.

Tratamentul diferențiat se poate referi în special la:

(a) aplicarea unor condiții speciale de acces la un loc de muncă și la formarea profesională, de încadrare și de muncă, inclusiv a condițiilor de concediere și de remunerare, pentru tineri, lucrători în vârstă și pentru cei care au persoane în întreținere, pentru a favoriza integrarea lor profesională sau pentru a le asigura protecția;

[...]"

Dreptul maghiar

5 Până la 31 decembrie 2011, articolul 57 alineatul (2) din Legea nr. LXVII din 1997 privind statutul legal și remunerarea judecătorilor permitea judecătorilor, în esență, să rămână în funcție până la împlinirea vârstei de 70 de ani.

6 Noua Lege fundamentală adoptată la 25 aprilie 2011 și intrată în vigoare la 1 ianuarie 2012 (denumită în continuare „Legea fundamentală") prevede la articolul 26 alineatul (2) că, „[c]u excepția președintelui Kúria, judecătorii își pot continua activitatea până la împlinirea vârstei standard de pensionare".

7 În această privință, articolul 12 alineatul (1) din dispozițiile tranzitorii ale Legii fundamentale (denumite în continuare „dispozițiile tranzitorii") prevede:

„În cazul în care judecătorul împlinește vârsta standard pentru a beneficia de pensia pentru limită de vârstă prevăzută la articolul 26 alineatul (2) din Legea fundamentală anterior datei de 1 ianuarie 2012, funcția sa încetează la 30 iunie 2012. În cazul în care împlinește vârsta standard pentru a beneficia de pensia pentru limită de vârstă prevăzută la articolul 26 alineatul (2) din Legea fundamentală între 1 ianuarie și 31 decembrie 2012, funcția sa încetează la 31 decembrie 2012."

8 De asemenea, în ceea ce privește procurorii, potrivit articolului 29 alineatul (3) din Legea fundamentală, „[c]u excepția procurorului general, procurorii își pot continua activitatea până la împlinirea vârstei limită standard de pensionare".

9 În această privință, articolul 13 din dispozițiile tranzitorii prevede:

„În cazul în care procurorul împlinește vârsta standard pentru a beneficia de pensia pentru limită de vârstă prevăzută la articolul 29 alineatul (3) din Legea fundamentală anterior datei de 1 ianuarie 2012, funcția sa încetează la 30 iunie 2012. În cazul în care împlinește vârsta standard pentru a beneficia de pensia pentru limită de vârstă prevăzută la articolul 29 alineatul (3) din Legea fundamentală între 1 ianuarie și 31 decembrie 2012, funcția sa încetează la 31 decembrie 2012."

10 Astfel, pe de o parte, în sensul articolului 90 ha) din Legea nr. CLXII din 2011 privind statutul legal și remunerarea judecătorilor (denumită în continuare „Legea din 2011 privind judecătorii"), care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2012, judecătorul este pensionat în cazul în care „a împlinit vârsta limită de pensionare care îi este aplicabilă [...], cu excepția președintelui Kúria".

11 Pe de altă parte, conform articolului 34 litera d) din Legea nr. CLXIV din 2011 privind cariera procurorilor și statutul legal al procurorului general, al procurorilor și al altor agenți ai Parchetului, „procurorul își încetează funcția de procuror atunci când împlinește vârsta limită de pensionare care îi este aplicabilă".

12 În plus, articolul 45 alineatul (4) din Legea nr. CCI din 2011 de modificare a anumitor legi conform Legii fundamentale a modificat, cu efect de la 1 ianuarie 2014, articolul 22 litera d) din Legea nr. XLI din 1991 privind notarii. Acest ultim articol prevede în versiunea nouă că „[f]uncția de notar încetează la data împlinirii vârstei limită de pensionare care le este aplicabilă”.

13 În formularea în vigoare până la 31 decembrie 2009, articolul 18 alineatul (1) din Legea nr. LXXXI din 1997 privind prestațiile de asigurări sociale în materie de pensii (denumită în continuare „Legea Tny”) prevedea:

„Orice persoană care a îndeplinit minimum 20 de ani de serviciu are dreptul la pensia pentru limită de vârstă din partea sistemului de securitate socială, începând cu vârsta de 62 de ani.”

14 În versiunea care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2010, aceeași dispoziție are, pe viitor, următorul cuprins:

„Vârsta care dă naștere dreptului la pensia pentru limită de vârstă din partea sistemului de securitate socială este stabilită după cum urmează:

a) 62 de ani pentru toate persoanele născute anterior datei de 1 ianuarie 1952;

b) 62 de ani plus 183 de zile pentru toate persoanele născute în 1952;

c) 63 de ani pentru toate persoanele născute în 1953;

d) 63 de ani plus 183 de zile pentru toate persoanele născute în 1954;

e) 64 de ani pentru toate persoanele născute în 1955;

f) 64 de ani plus 183 de zile pentru toate persoanele născute în 1956;

g) 65 de ani pentru toate persoanele născute în 1957 sau ulterior.”

15 În temeiul alineatului (2) al respectivului articol 18, dreptul la pensie integrală se acordă oricărei persoane care:

„a) a împlinit vârsta limită de pensionare, astfel cum aceasta este stabilită la alineatul (1) de mai sus, care corespunde anului său de naștere [...] și

b) și-a exercitat funcția timp de cel puțin 20 de ani și

[...]”

16 În sfârșit, în temeiul articolului 230 din Legea din 2011 privind judecătorii, dintre judecătorii care, anterior datei de 1 ianuarie 2013, împlinesc vârsta de încetare obligatorie a activității, stabilită recent, funcția acelora care împlinesc 62 de ani anterior datei de 1 ianuarie 2012 încetează la 30 iunie 2012, iar funcția acelora care împlinesc 62 de ani între 1 ianuarie și 31 decembrie 2012 încetează la 31 decembrie 2012.

17 De asemenea, articolul 160 din Legea nr. CLXIV din 2011 privind cariera procurorilor și statutul legal al procurorului general, al procurorilor și al altor agenți ai Parchetului conține dispoziții similare, în esență, cu cele prevăzute pentru judecători. În ceea ce privește notarii, un regim analog cu cel al judecătorilor și al procurorilor le va fi aplicat începând cu 1 ianuarie 2014, după cum s-a menționat la punctul 12 din prezenta hotărâre.

Procedura precontencioasă și procedura în fața Curții

18 La 17 ianuarie 2012, Comisia a adresat Ungariei o scrisoare de punere în întârziere în care a apreciat că, prin adoptarea dispozițiilor legislative naționale privind limita de vârstă care determină încetarea obligatorie a activității, aplicabilă judecătorilor, procurorilor și notarilor, acest stat membru nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul Directivei 2000/78. În răspunsul din data de 17 februarie 2012, statul membru respectiv a contestat neîndeplinirea obligațiilor care îi este imputată. La 7 martie 2012, Comisia a emis un aviz motivat prin care invita Ungaria să adopte măsurile necesare pentru a se conforma obligațiilor sale într-un termen de o lună de la primirea acestui aviz. Acest stat membru a răspuns prin scrisoarea din 30 martie 2012.

19 Considerând acest răspuns nesatisfăcător, la 7 iunie 2012, Comisia a introdus prezenta acțiune.

20 Prin act separat depus la grefa Curții în aceeași zi, Comisia a depus o cerere de aplicare a procedurii accelerate prevăzute la articolul 23a din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, care a fost admisă de președintele Curții prin Ordonanța din 13 iulie 2012.

21 La 16 iulie 2012, Alkotmánybíróság (Curtea Constituțională) a decis să anuleze, cu efect retroactiv, o parte a legislației maghiare criticate de Comisie. La cererea grefei Curții, la 25 iulie 2012, Comisia a luat poziție asupra acestei decizii și a menținut atât acțiunea, cât și cererea de aplicare a procedurii accelerate. Prin urmare, Ungaria a depus la 14 august 2012 memoriul în apărare, în care a luat poziție și asupra consecințelor deciziei menționate în privința prezentei cauze.

Cu privire la acțiune

Argumentele părților

22 Comisia susține că dispozițiile în litigiu sunt contrare articolului 2 și articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78 deoarece acestea ar introduce o discriminare nejustificată și, în orice caz, nu ar fi nici corespunzătoare, nici necesare pentru atingerea obiectivelor pretins legitime invocate de Ungaria.

23 Cu titlu introductiv, Ungaria arată că prezenta cauză a rămas fără o parte a obiectului în măsura în care, prin hotărârea sa, Alkotmánybíróság a anulat cu efect retroactiv articolul 90 ha) și articolul 230 din Legea din 2011 privind judecătorii. Prin urmare, nu ar mai fi necesar să se statueze asupra părții corespunzătoare a acțiunii. În schimb, Comisia consideră că această hotărâre nu are niciun efect cu privire la acțiune.

Cu privire la discriminare

24 Potrivit Comisiei, legislația maghiară în cauză încalcă articolul 2 din Directiva 2000/78 întrucât introduce o discriminare pe motive de vârstă între judecătorii, procurorii și notarii care au împlinit limitele de vârstă prevăzute de această legislație pentru a avea posibilitatea de a beneficia de pensie și cei care pot rămâne în activitate. Astfel, reducerea de la 70 de ani la 62 de ani a limitei de vârstă care determină încetarea obligatorie a activității, aplicabilă în cazul judecătorilor, procurorilor și notarilor, ar introduce o diferență de tratament pe motive de vârstă între persoanele cu o anumită profesie. Deși recunoaște că Ungaria este liberă să stabilească vârsta de pensionare a acestor persoane, Comisia arată că noul regim afectează puternic durata raportului de muncă care leagă părțile, precum și, mai general, exercitarea de către persoanele în cauză a activității lor profesionale, împiedicând participarea viitoare a acestora la viața activă. Comisia precizează în această privință că împrejurarea că, în trecut, persoanele în cauză erau supuse unui regim mai favorabil decât cel aplicabil celorlalți angajați din sectorul public nu exclude ca legislația menționată să constituie o discriminare.

25 Ungaria răspunde că, în speță, nu există nicio discriminare. Astfel, Comisia ar fi apreciat legislația în cauză numai în mod izolat, fără a ține seama de contextul general în care aceasta se înscrie. În special, reducerea limitei de vârstă care determină încetarea obligatorie a activității pentru persoanele care intră în categoriile profesionale în cauză ar viza să corecteze o discriminare pozitivă de care aceste persoane beneficiau, în măsura în care, spre deosebire de alți angajați din sectorul public, numai ele puteau nu numai să rămână în funcție până la împlinirea vârstei de 70 de ani, dar și, în numeroase cazuri, să cumuleze remunerația lor cu pensia pentru limită de vârstă la care aveau dreptul începând de la momentul la care au împlinit vârsta de pensionare. Astfel, reforma ar viza să instaureze un echilibru în cadrul reglementării generale a muncii.

Cu privire la justificarea discriminării

26 Comisia susține că diferența de tratament invocată nu este justificată potrivit condițiilor prevăzute la articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78. Astfel, legislația națională în cauză nu ar urmări niciun obiectiv legitim și, în orice caz, nu ar fi proporțională. Or, respectarea acestor condiții s-ar impune nu numai în privința stabilirii unei limite de vârstă care determină încetarea obligatorie a activității, ci și cu privire la modificările acestei limite de vârstă.

27 În ceea ce privește existența unui „obiectiv legitim” în sensul acestei dispoziții, Comisia susține că, potrivit jurisprudenței Curții, numai obiectivele de politică socială, precum cele de politică a ocupării forței de muncă, a pieței muncii sau a formării profesionale, pot să justifice derogarea de la principiul interzicerii discriminărilor pe motive de vârstă. Or, pe de o parte, niciun obiectiv de acest tip nu rezultă din legislația în cauză și nici nu poate să fie dedus din contextul general în care această legislație se înscrie. O asemenea deficiență ar fi în sine contrară Directivei 2000/78 în măsura în care ar împiedica orice control jurisdicțional al legalității și al proporționalității legislației menționate.

28 Pe de altă parte, Comisia arată că, pe parcursul etapei administrative, Ungaria a invocat, în esență, două obiective presupus vizate de legislația în cauză, și anume, cu titlu principal, uniformizarea normelor privind pensionarea în cazul tuturor persoanelor și, cu titlu secundar, facilitarea intrării tinerilor juriști în instanțe în vederea creării unei „structuri echilibrate de vârstă”.

29 Or, Comisia apreciază că primul dintre aceste obiective nu poate fi considerat drept „legitim” în sensul articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78, întrucât Curtea a exclus ca obiective având caracter organizațional să poată justifica o discriminare. Cu privire la argumentul Ungariei care invocă faptul că, prin Hotărârea din 21 iulie 2011, Fuchs și Köhler (C-159/10 și C-160/10, Rep., p. I-6919), Curtea a adoptat o poziție contrară, și anume că astfel de obiective sunt legitime, Comisia susține că această hotărâre nu este aplicabilă în speță. Astfel, în hotărârea menționată, Curtea nu ar fi extins definiția „obiectivului legitim” în sensul acestei dispoziții, ci ar fi constatat că obiectivul care constă în stabilirea unei „structuri echilibrate de vârstă” între funcționarii tineri și funcționarii mai în vârstă poate constitui un „obiectiv legitim” de politică a ocupării forței de muncă și a pieței muncii. Independent de faptul că acest „obiectiv legitim” poate avea consecințe „organizaționale”, în special în ceea ce privește ameliorarea eficacității serviciului public al justiției, aceste consecințe nu ar putea fi considerate, în sine, drept „obiective legitime”.

30 În ceea ce privește al doilea obiectiv, Comisia remarcă faptul că argumentul întemeiat pe înlocuirea judecătorilor mai în vârstă de judecători mai tineri și ameliorarea calității serviciului public al justiției care se presupune că rezultă din aceasta este nu doar „pur și simplu o generalitate”, respinsă de Curte în Hotărârea Fuchs și Köhler, citată anterior, ci și o formă de prejudecată legată de vârstă. Or, Directiva 2000/78 vizează tocmai să protejeze indivizii împotriva unor asemenea prejudecăți.

31 Cu privire la justificarea restricției, Ungaria arată că faptul că, în cursul unei aceleiași perioade, au fost adoptate și au intrat în vigoare normele în cauză, care privesc atât judecătorii, cât și procurorii și notarii, demonstrează clar intenția legiuitorului de a unifica în aceste sectoare regimul vârstei limită de

încetare obligatorie a activității, pentru a institui o „structură mai echilibrată de vârstă” în cadrul profesiilor în cauză. Pe de altă parte, aceste obiective ar fi „legitime” în sensul articolului 6 alineatul (1) din directiva menționată, astfel cum ar fi recunoscut însăși Comisia.

Cu privire la caracterul corespunzător și necesar al dispozițiilor naționale în cauză

32 Referitor la cele două obiective invocate de Ungaria și presupus vizate de dispozițiile naționale în litigiu, Comisia apreciază că, chiar dacă sunt considerate drept „obiective legitime” în sensul articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78, aceste dispoziții nu sunt corespunzătoare pentru atingerea acestor obiective.

33 În primul rând, dispozițiile menționate nu pot să contribuie la urmărirea obiectivului de uniformizare a vârstei de pensionare, în special întrucât, mai întâi, raportul de serviciu al judecătorilor și procurorilor va înceta imediat ce vor împlini vârsta de pensionare, în timp ce raportul de muncă al altor angajați din sectorul public nu va înceta decât atunci când aceștia din urmă vor împlini această vârstă și vor fi îndeplinit anii de serviciu necesari pentru obținerea unei pensii integrale pentru limită de vârstă. În continuare, ar exista încă excepții, cum sunt cele referitoare la președintele Kúria, la procurorul general, la judecătorii constituționali sau la procurorii adjuncți și procurorii stagiari. În sfârșit, judecătorii, procurorii și notarii nu vor avea posibilitatea – contrar altor categorii profesionale din sectorul public – să solicite păstrarea funcțiilor „în interesul serviciului”, după ce vor împlini vârsta de pensionare.

34 În al doilea rând, în ceea ce privește obiectivul care constă în facilitarea angajării tinerilor profesioniști în serviciul public al justiției, Comisia apreciază că modalitățile de aplicare a dispozițiilor în cauză sugerează că acestea nu au fost concepute astfel încât să atingă obiectivul urmărit. În plus, ele nu ar fi permis transferul de experiență de la funcționarii mai în vârstă la juriștii mai tineri care intră în cadrul profesiilor în cauză. O manieră mai coerentă și mai durabilă de atingere a obiectivului urmărit ar fi fost reducerea treptată a limitei de vârstă de încetare obligatorie a activității.

35 În această privință, Ungaria răspunde că, în realitate, prin aceste dispoziții și, în paralel, prin posibilitățile de numire a juriștilor mai tineri, un număr mare de posturi de rang înalt sunt accesibile pentru generația de „vârstă medie” în instanțe și la Parchet. Deși judecătorii, procurorii și notarii mai în vârstă ar fi constrânși să renunțe la funcțiile lor, mulți dintre aceștia ar rămâne în funcție. Or, prezența acestora din urmă și posibilitatea lor de a avea acces la posturi mai înalte ar garanta că vor transmite colegilor mai tineri experiența pe care au dobândit-o.

36 Comisia apreciază de asemenea că o reducere atât de rapidă și de radicală a limitei de vârstă pentru încetarea obligatorie a activității depășește ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivelor invocate, ținând seama de consecințele grave pe care o asemenea schimbare le poate avea pentru judecătorii, procurorii și notarii vizați. Astfel, aceștia ar fi obligați să își părăsească funcțiile rapid și fără a avea timp să ia decizii, în special de natură financiară, pentru a suporta reducerea venitului lor.

37 Ungaria consideră, în schimb, că perioadele de tranziție privind persoanele interesate erau cunoscute nu numai de la adoptarea legislației în cauză, ci de la 20 iunie 2011, când Parlamentul maghiar a adoptat Legea nr. LXXII din 2011 de modificare a anumitor legi privind statutul legal în conformitate cu Legea fundamentală. Astfel, articolul 10 alineatul (1) din Legea nr. LXXII din 2011 cuprindea deja „termenele de preaviz care urmau să fie transpuse mai târziu în Legea din 2011 privind judecătorii și în dispozițiile tranzitorii”. În asemenea împrejurări, persoanele interesate ar fi putut să ia cunoștință de perioadele tranzitorii prevăzute de legislația în litigiu încă din luna iunie 2011. Ungaria adaugă că, în cazul notarilor, normele care reduc limita de vârstă pentru încetarea obligatorie a activității nu vor intra în vigoare decât la 1 ianuarie 2014, astfel încât aceștia dispun de un timp de pregătire mai îndelungat.

Cu privire la coerența regimului

38 Comisia subliniază că nu există nicio coerență între legislația în litigiu și reforma maghiară a sistemului general de pensii. Aceasta arată că „în 2012 va înceta, cu efect obligatoriu, raportul de serviciu al judecătorilor, al procurorilor și al notarilor cu vârsta cuprinsă între 62 de ani și 70 de ani”, în condițiile în care, „între 2014 și 2022, vârsta standard de pensionare și, prin urmare, [limita de vârstă obligatorie de încetare a activității] aplicabilă și judecătorilor, procurorilor și notarilor vor trece treptat de la 62 de ani la 65 de ani”. Astfel, combinarea acestor două reforme ar conduce la o situație extrem de dezechilibrată în ceea ce privește recrutarea și promovarea tinerilor juriști, în măsura în care, în cursul anilor 2012 și 2013, se poate prevedea că statul realizează o recrutare masivă de persoane pentru ocuparea posturilor vacante, în timp ce, începând cu anul 2014 – din cauza creșterii limitei de vârstă de încetare obligatorie a activității –, acest proces de recrutare ar trebui să încetinească considerabil.

39 Potrivit Ungariei, incoerența indicată de Comisie nu este decât aparentă. Astfel, o creștere a limitei de vârstă de încetare obligatorie a activității ar putea fi observată în aproape toate statelor membre, ceea ce nu ar repune în discuție logica internă a legislației în litigiu. Mai precis, aceasta leagă respectiva limită de vârstă pentru profesiile în cauză de vârsta de la care se poate beneficia de pensia pentru limită de vârstă, pentru ca vârsta care a fost reținută să corespundă evoluțiilor economice și demografice pe care sistemul de pensii și politica de ocupare a forței de muncă trebuie să le urmeze în mod necesar. Politica practicată de statele membre în materie de pensii s-ar baza, așadar, pe considerația că limita de vârstă de încetare obligatorie a activității și vârsta la care persoanele beneficiază de pensia pentru limită de vârstă trebuie să se modifice întotdeauna împreună, astfel încât să poată fi garantată realizarea optimă a obiectivelor urmărite de politica de ocupare a forței de muncă.

Aprecierea Curții

Cu privire la obiectul acțiunii

40 Trebuie să se examineze, cu titlu introductiv, argumentul invocat de Ungaria conform căruia nu ar mai fi necesar să se statueze asupra unei părții a acțiunii, în măsura în care aceasta ar fi rămas fără obiect ca urmare a hotărârii Alkotmánybíróság.

41 Trebuie amintit, în această privință, că reiese dintr-o jurisprudență constantă că existența neîndeplinirii obligațiilor trebuie apreciată în funcție de situația din statul membru în cauză astfel cum se prezenta aceasta la momentul expirării termenului stabilit în avizul motivat, schimbările intervenite ulterior neputând fi luate în considerare de Curte (a se vedea în special Hotărârea din 29 ianuarie 2004, Comisia/Austria, C-209/02, Rec., p. I-1211, punctul 16, și Hotărârea din 19 iulie 2012, Comisia/Italia, C-565/10, punctul 22).

42 În speță, este cert că, la termenul stabilit de Comisie în avizul motivat, dispozițiile naționale în cauză erau în vigoare. În plus, astfel cum Ungaria a recunoscut ea însăși în ședință, autoritățile naționale competente au adoptat, în temeiul acestor dispoziții, acte administrative individuale având ca obiect încetarea raporturilor de muncă ale persoanelor în cauză.

43 La 16 iulie 2012, mai precis ulterior expirării termenului menționat care a intervenit la 7 aprilie 2012, Alkotmánybíróság a pronunțat hotărârea prin care a anulat articolul 90 ha) și articolul 230 din Legea din 2011 privind judecătorii.

44 Potrivit Ungariei, întrucât prin această hotărâre s-a pronunțat anularea cu efect retroactiv a articolului 90 ha) și a articolului 230, acestea nu ar mai putea fi considerate ca fiind în vigoare la momentul expirării termenului prevăzut în avizul motivat.

45 Trebuie, cu toate acestea, să se constate în această privință că, conform jurisprudenței amintite la punctul 41 din prezenta hotărâre, data la care Curtea trebuie să se raporteze pentru a aprecia existența neîndeplinirii obligațiilor imputată Ungariei este data de 7 aprilie 2012. Caracterul retroactiv al hotărârii Alkotmánybíróság nu poate, în consecință, să determine dispariția obiectului prezentei acțiuni, dat fiind că anularea articolului 90 ha) și a articolului 230 din Legea din 2011 privind judecătorii se datorează unui eveniment care a intervenit ulterior acestei date și care, din această cauză, nu poate fi luat în considerare.

46 În orice caz, trebuie să se constate că, pe de o parte, hotărârea menționată nu a avut niciun efect în ceea ce privește dispozițiile tranzitorii care prevăd norme analoge celor conținute la articolul 90 ha) și la articolul 230 din Legea din 2011 privind judecătorii. Pe de altă parte, deoarece anularea acestor din urmă dispoziții nu a afectat direct validitatea actelor individuale prin care au încetat raporturile de muncă ale persoanelor în cauză, acestea nu sunt reintegrate automat în funcție. Dimpotrivă, pentru a fi reintegrate, aceste persoane sunt obligate să introducă acțiuni în anulare împotriva respectivelor acte, acțiuni al căror rezultat, astfel cum s-a confirmat în ședință de Ungaria însăși, nu este sigur.

47 În consecință, trebuie să se statueze asupra întregii acțiuni.

Cu privire la fondul acțiunii

48 Pentru a aprecia temeinicia unui motiv imputat Ungariei de Comisie, trebuie amintit că, conform articolului 2 alineatul (1) din Directiva 2000/78, „prin principiul egalității de tratament se înțelege absența oricărei discriminări directe sau indirecte bazate pe unul dintre motivele menționate la articolul 1” din această directivă. Articolul 2 alineatul (2) litera (a) din directiva menționată precizează că, în sensul alineatului (1), o discriminare directă se produce atunci când o persoană este tratată într-un mod mai puțin favorabil decât este tratată o altă persoană care se află într-o situație asemănătoare, pe baza unuia dintre motivele menționate la articolul 1 din aceeași directivă (Hotărârea din 13 septembrie 2011, Prigge și alții, C-447/09, Rep., p. I-8003, punctul 42).

49 În speță, nu s-a contestat că dispozițiile naționale în litigiu prevăd că funcțiile judecătorilor, procurorilor și notarilor în cauză încetează de plin drept atunci când aceștia împlinesc vârsta de 62 de ani.

50 Persoanele care exercită aceste profesii și care au împlinit vârsta de 62 de ani se află într-o situație comparabilă cu cea a persoanelor mai tinere care exercită aceleași profesii. Cu toate acestea, din cauza vârstei lor, persoanele din prima categorie sunt obligate să își înceteze de plin drept funcțiile (a se vedea prin analogie Hotărârile citate anterior Fuchs și Köhler, punctul 34, precum și Prigge și alții, punctul 44).

51 Astfel, dispozițiile în litigiu în temeiul cărora împlinirea de către unele persoane a vârstei de pensionare stabilite de acestea presupune încetarea de plin drept a raportului de muncă trebuie considerate ca impunând un tratament mai puțin favorabil persoanelor care au împlinit această vârstă în raport cu ansamblul celorlalte persoane în activitate. Prin urmare, astfel de dispoziții instituie o diferență de tratament fondată în mod direct pe vârstă, precum cea menționată la articolul 2 alineatul (1) și alineatul (2) litera (a) din Directiva 2000/78 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 octombrie 2007, Palacios de la Villa, C-411/05, Rep., p. I-8531, punctul 51).

52 Ungaria arată în această privință că, în realitate, prin aceste dispoziții s-a redus limita de vârstă de încetare obligatorie a activității pentru a remedia o situație de discriminare pozitivă de care beneficiau judecătorii, procurorii și notarii sub regimul anterior în vigoare, în măsura în care puteau, contrar altor angajați din sectorul public, să rămână în funcție până la vârsta de 70 de ani.

53 Cu toate acestea, o asemenea împrejurare nu este de natură să repună în discuție existența unei diferențe de tratament între persoanele care trebuie să își înceteze funcțiile din cauza faptului că au împlinit vârsta de 62 de ani și cele care, deoarece nu au împlinit încă această vârstă, pot rămâne în funcție. Astfel, diferența de tratament pe motive de vârstă se întemeiază pe însăși existența unei limite de vârstă dincolo de care persoanele în cauză își încetează funcțiile, indiferent de vârsta reținută pentru această limită și, *a fortiori*, pentru cea care era aplicabilă anterior.

54 Trebuie să se constate, în consecință, că dispozițiile în cauză instituie o diferență de tratament fondată în mod direct pe vârstă, în sensul dispozițiilor articolului 1 coroborat cu articolul 2 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2000/78.

55 Cu toate acestea, din articolul 6 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2000/78 rezultă că o diferență de tratament pe motive de vârstă nu constituie o discriminare atunci când este justificată în mod obiectiv și rezonabil, în cadrul dreptului național, de un obiectiv legitim, iar mijloacele de realizare a acestui obiectiv sunt corespunzătoare și necesare (Hotărârea Prigge și alții, citată anterior, punctul 77, precum și Hotărârea din 5 iulie 2012, Hörnfeldt, C-141/11, punctul 21).

56 Prin urmare, trebuie să se verifice dacă dispozițiile în litigiu sunt justificate de un obiectiv legitim și dacă mijloacele instituite pentru realizarea acestui obiectiv sunt corespunzătoare și necesare, respectând astfel principiul proporționalității.

57 În ceea ce privește, în primul rând, obiectivele urmărite de aceste dispoziții, trebuie subliniat de la bun început că nu este determinantă împrejurarea invocată de Comisie că niciun obiectiv specific nu reiese expres din acestea.

58 Astfel, din articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78 nu se poate deduce că lipsa unei precizări în cadrul legislației naționale în cauză cu privire la obiectivul urmărit ar avea ca efect excluderea automată a posibilității justificării sale în temeiul acestei dispoziții. În lipsa unei astfel de precizări, este important ca alte elemente, deduse din contextul general al măsurii respective, să permită identificarea obiectivului pe care se întemeiază aceasta din urmă în scopul exercitării unui control jurisdicțional cu privire la legitimitatea sa, precum și cu privire la caracterul corespunzător și necesar al mijloacelor utilizate pentru realizarea acestui obiectiv (a se vedea Hotărârile citate anterior Fuchs și Köhler, punctul 39, precum și Hörnfeldt, punctul 24).

59 Prin urmare, trebuie să se examineze argumentele pe care Ungaria le-a invocat în cadrul procedurii precontencioase, precum și în înscrisurile sale și în ședință, conform cărora dispozițiile în cauză vizează atingerea, în esență, a două obiective, și anume, pe de o parte, uniformizarea, în cadrul profesiilor din sectorul funcției publice, a limitei de vârstă de încetare obligatorie a activității, garantând în același timp viabilitatea sistemului de pensii, un grad ridicat de ocupare a forței de muncă, precum și ameliorarea calității și eficacității activităților de administrare a justiției în cauză, și, pe de altă parte, instituirea unei „structuri mai echilibrate de vârstă” care să faciliteze accesul tinerilor juriști la profesiile de judecător, de procuror sau de notar și care să le garanteze o carieră mai rapidă.

60 În ceea ce privește caracterul legitim al acestor obiective, trebuie să se amintească, în al doilea rând, că s-a decis de către Curte că obiectivele care pot fi considerate „legitime” în sensul articolului 6 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2000/78 și, în consecință, de natură să justifice o derogare de la principiul interzicerii discriminărilor pe motive de vârstă sunt obiective de politică socială, precum cele legate de politica ocupării forței de muncă, a pieței muncii sau a formării profesionale (a se vedea Hotărârea din 5 martie 2009, Age Concern England, C-388/07, Rep., p. I-1569, punctul 46, și Hotărârea din 18 iunie 2009, Hütter, C-88/08, Rep., p. I-5325, punctul 41, precum și Hotărârea Prigge și alții, citată anterior, punctul 81).

61 În ceea ce privește obiectivul de uniformizare, în cadrul profesiilor din sectorul funcției publice, a limitelor de vârstă de încetare obligatorie a activității, trebuie să se constate, după cum a subliniat avocatul general la punctul 63 din luarea sa de poziție, că, în măsura în care urmărirea unui asemenea obiectiv permite să se asigure respectarea principiului egalității de tratament în cazul tuturor persoanelor dintr-un anumit sector și legat de un element esențial al raportului lor de muncă, precum momentul de pensionare, acest obiectiv poate constitui un obiectiv legitim al politicii de ocupare a forței de muncă.

62 În ceea ce privește obiectivul care vizează instituirea unei structuri mai echilibrate de vârstă care să faciliteze accesul tinerilor juriști la profesiile de judecător, procuror sau notar, este suficient să se constate că Curtea a avut deja ocazia să considere că obiectivul care constă în stabilirea unei structuri echilibrate de vârstă între funcționarii tineri și funcționarii mai în vârstă în vederea favorizării încadrării în muncă și a promovării tinerilor, a optimizării gestiunii personalului și, astfel, a prevenirii eventualelor litigii privind capacitatea salariatului de a-și desfășura activitatea după o anumită vârstă, oferind în același timp un serviciu de calitate în sfera justiției, poate constitui un obiectiv legitim de politică a ocupării forței de muncă și a pieței muncii (Hotărârea Fuchs și Köhler, citată anterior, punctul 50).

63 Deși din cele de mai sus rezultă că dispozițiile în litigiu sunt justificate de obiective legitime, trebuie de asemenea să se verifice, în ultimul rând, dacă dispozițiile naționale în cauză constituie mijloace corespunzătoare și necesare pentru realizarea acestor două obiective.

64 În ceea ce privește primul obiectiv, aceste dispoziții sunt, în principiu, un mijloc corespunzător pentru realizarea obiectivului de uniformizare urmărit de Ungaria, în sensul că ele vizează precis, dacă nu să elimine, cel puțin să reducă în mod considerabil diversitatea limitelor de vârstă de încetare obligatorie a activității pentru toate profesiile din cadrul serviciului public al justiției.

65 În plus, trebuie, cu toate acestea, să se determine dacă dispozițiile menționate constituie și un mijloc necesar în aceste scopuri.

66 Or, pentru a verifica dacă dispozițiile în cauză depășesc cadrul a ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului menționat și aduc atingere în mod excesiv intereselor persoanelor în cauză, este necesar să se analizeze aceste dispoziții în contextul legislativ în care se încadrează și să se ia în considerare atât prejudiciul pe care îl pot produce persoanelor respective, cât și beneficiile pe care le aduc societății în general și membrilor individuali ai acesteia (a se vedea Hotărârea din 12 octombrie 2010, Rosenbladt, C-45/09, Rec., p. I-9391, punctul 73).

67 Trebuie să se sublinieze în această privință că categoriile de persoane vizate de dispozițiile menționate beneficiau, până la intrarea în vigoare a acestora, de o derogare care le permitea să rămână în funcție până la vârsta de 70 de ani, ceea ce a dat naștere, pentru aceste persoane, unei speranțe întemeiate a menținerii în funcție până la această vârstă.

68 Or, dispozițiile în cauză au redus brusc și considerabil limita de vârstă de încetare obligatorie a activității fără a prevedea măsuri tranzitorii de natură să protejeze încrederea legitimă a persoanelor în cauză.

69 Astfel, prin efectul legislației în discuție, care nu a intrat în vigoare decât la 1 ianuarie 2012, pe de o parte, toți judecătorii și procurorii care au împlinit vârsta de 62 de ani înainte de această dată vor fi obligați să renunțe la funcții la 30 iunie 2012, adică după o perioadă de șase luni, iar cei care au împlinit această vârstă între 1 ianuarie și 31 decembrie 2012 își vor înceta funcția la 31 decembrie 2012, adică după o perioadă care în niciun caz nu va fi mai mare de un an și care, în cea mai mare parte a cazurilor, va fi mai mică de un an. Pe de altă parte, notarii care au împlinit vârsta de 62 de ani înainte de 1 ianuarie 2014 își vor înceta funcțiile la această dată, și anume cel târziu la doi ani după intrarea în vigoare a noului regim de pensionare.

70 În aceste condiții, persoanele în cauză părăsesc din oficiu și definitiv piața muncii fără să fi avut timp să ia măsurile, în special de natură economică și financiară, pe care le impune o asemenea situație, ținând seama de împrejurarea că, pe de o parte, pensia lor pentru limită de vârstă este, după cum s-a precizat în ședință, mai mică cu cel puțin 30 % decât remunerația lor și, pe de altă parte, încetarea activității nu ține seama de perioadele de contribuție, ceea ce nu garantează, în consecință, dreptul la o pensie integrală.

71 Trebuie să se constate că Ungaria nu a furnizat niciun element care să permită să se stabilească faptul că nicio dispoziție mai puțin constrângătoare nu ar fi permis realizarea obiectivului în cauză.

72 Desigur, acest stat membru a susținut că persoanele în cauză au avut posibilitatea să prevadă, încă din anul 2011, modificările regimului lor de pensionare, dat fiind că articolul 10 alineatul (1) din Legea nr. LXXII din 2011 de modificare în conformitate cu Legea fundamentală a anumitor legi privind statutul legal cuprindea deja „termenele de preaviz” care urmau să fie transpuse de asemenea în Legea din 2011 privind judecătorii și în dispozițiile tranzitorii. Cu toate acestea, chiar dacă se presupune că aceste termene au fost suficiente pentru evitarea oricărui prejudiciu produs persoanelor în cauză, trebuie subliniat că Ungaria nu a precizat deloc că legislația în cauză permitea judecătorilor, procurorilor și notarilor să prevadă cu un grad de certitudine suficient modificările avute în vedere de regimul lor de pensionare și să ia măsurile necesare.

73 În plus, Ungaria nu a arătat nici motivele pentru care, pe de o parte, a redus cu opt ani vârsta de pensionare fără să prevadă o desfășurare graduală a acestei modificări, în timp ce, pe de altă parte, Legea Tny nu numai că prevedea că creșterea cu trei ani a vârstei de pensionare, și anume trecerea de la 62 de ani la 65 de ani, urma să se efectueze începând cu anul 2014 pe parcursul a opt ani, ci a și intrat în vigoare la 1 ianuarie 2010, și anume cu patru ani înainte ca aceasta să devină aplicabilă.

74 Or, după cum a subliniat avocatul general la punctul 66 din luarea sa de poziție, aceste diferențe între dispozițiile în cauză și Legea Tny indică faptul că interesele persoanelor afectate de reducerea limitei de vârstă de pensionare nu au fost avute în vedere în același mod precum interesele celorlalți angajați din cadrul funcției publice, pentru care limita de vârstă respectivă a crescut.

75 Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se conchidă că dispozițiile în cauză nu sunt necesare pentru atingerea obiectivului de uniformizare invocat de Ungaria.

76 În ceea ce privește al doilea obiectiv, care vizează instituirea unei structuri mai echilibrate de vârstă care să faciliteze accesul tinerilor juriști la profesiile de judecător, procuror sau notar și care le garantează o carieră mai rapidă, trebuie să se considere că, astfel cum subliniază Ungaria, reducerea limitei de vârstă de încetare obligatorie a activității are drept consecință crearea unor posturi vacante numeroase care vor putea fi ocupate de tineri juriști, precum și accelerarea rotației și a reînnoirii personalului din profesiile în cauză.

77 Cu toate acestea, astfel de efecte aparent pozitive pe termen scurt pot repune în discuție posibilitatea de a realiza o „structură de vârstă” echilibrată efectiv pe termen mediu și lung.

78 Astfel, deși, în cursul anului 2012, reînnoirea personalului din profesiile în cauză va cunoaște o accelerare foarte semnificativă din cauza împrejurării că opt clase de vârstă vor fi înlocuite de o singură clasă, și anume cea din 2012, acest ritm de rotație va suferi o încetinire la fel de radicală în 2013, când numai o clasă va trebui înlocuită. În plus, acest ritm de rotație va fi din ce în ce mai lent pe măsură ce limita de vârstă de încetare obligatorie a activității va crește progresiv de la 62 de ani la 65 de ani, în temeiul articolului 18 alineatul (1) din Legea Tny, care conduce chiar la o reducere a posibilităților de acces al tinerilor juriști la profesiile din justiție.

79 În consecință, dispozițiile în cauză nu sunt corespunzătoare pentru urmărirea obiectivului de instituire a unei „structuri mai echilibrate de vârstă”.

80 În aceste condiții, trebuie să se considere că dispozițiile naționale în litigiu stabilesc o diferență de tratament care nu respectă principiul proporționalității și că, prin urmare, acțiunea formulată de Comisie trebuie admisă.

81 Având în vedere toate cele de mai sus, trebuie să se constate că, prin adoptarea unui regim național care impune încetarea activității profesionale a judecătorilor, a procurorilor și a notarilor care au împlinit vârsta de 62 de ani, ce determină o diferență de tratament pe motive de vârstă care nu are un caracter proporțional în raport cu obiectivele urmărite, Ungaria nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 2 și al articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78.

Cu privire la cheltuielile de judecată

82 În temeiul articolului 138 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea Ungariei la plata cheltuielilor de judecată, iar Ungaria a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară și hotărăște:

1) **Prin adoptarea unui regim național care impune încetarea activității profesionale a judecătorilor, a procurorilor și a notarilor care au împlinit vârsta de 62 de ani, ce determină o diferență de tratament pe motive de vârstă care nu are un caracter proporțional în raport cu obiectivele urmărite, Ungaria nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 2 și al articolului 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă.**

2) **Obligă Ungaria la plata cheltuielilor de judecată.**

Semnături